

ОСВІТНІЙ ВИМІР ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕДІА. ПРИКЛАД "РАДІО ВАТИКАНУ"

Це опрацювання здійснює спробу аналізу проблематики медіа в освітній перспективі. Воно вказує на два основні виміри: педагогіку медіа, завданням якої є підготовка людини до свідомого користування засобами соціального мовлення, та медіаосвіта, яка навчає послуговуватися ними в щоденному житті. Важливим є внесення цих вимірів в окреслену аксіологічну систему. Щоб місія медіа мала сенс, потрібно сконцентрувати її навколо людини, отож основним критерієм є антропоцентризм. Однак якщо в центрі медійної діяльності повинна бути людина, то ключовим освітнім викликом є задоволення її потреби в інформації. У цій праці наводиться приклад "Радіо Ватикану" – радіостанції, яка виконує роль голосу Папи і Католицької Церкви у світі.

Ключові слова: освіта, інформація, медіа, Ватиканське Радіо, цінності.

Під час здійснення аналізу медіа в освітній перспективі на перший план виходять два виміри. Перший – педагогіка медіа, завданням якої є підготовка людини до свідомого й умілого користування засобами масової інформації та окреслення їх ролі в розвитку її особистості. Другим є цілий спектр медіаосвіти, яка навчає послуговуватися засобами масової інформації в щоденному житті, зокрема в межах комунікації із зовнішнім світом за їхньою допомогою, здійснення критичної їх оцінки та необхідного відбору.

Однак масова комунікація – це дуже різноманітна гама можливих для використання засобів і пристроїв. До них належать як традиційні і найдавніші, як-от преса чи книга, так і найсучасніші, які користуються освоєнням інтернету, появою соціальних платформ і щодалі більш доступних багатофункціональних мобільних пристроїв, наприклад, смартфонів та планшетів. Для потреб цього дослідження ми обмежимо цей широкий спектр радіомовленням, яке дуже динамічно розвивалося з початку ХХ століття і за майже столітнє функціонування у наш час пройшло незбагненну раніше еволюцію. Аналіз підсумуємо прикладом радіостанції Ватиканського радіо, яка з 1931 року невтомно виконує свою не позбавлену освітнього виміру місію.

1. Медіапедагогіка

Вихідним пунктом стане коротке визначення педагогіки мас-медіа. Це самостійна конкретна наукова дисципліна, яка стоїть поруч із такими дисциплінами, як сімейна педагогіка та педагогіка вищої школи. Одним із

найважливіших її завдань є окреслення цілей, методів і прийомів, характерних для виховної практики, під час якої вихованці розвиваються як реципієнти медіа, що сприяють усебічному розвитку особистості. Цей різновид педагогіки досліджує також силу впливу, межі та результативність впливу конкретних засобів масової комунікації на людину. Зрештою, показує й самі медіа як чинники, які дають можливість для розвитку особистості або становлять для неї загрозу. Медіапедагогіка вивчає також виховну проблематику відношення "вихованець–медіа", ставить за мету педагогізацію певних середовищ і груп осіб, на яких лежить безпосередня відповідальність за виховання дітей і молоді. Розглядає також медіа як дидактичну допомогу під час виховання та в освітньому процесі¹.

Звичайно, медіапедагогіка може використовувати загальні критерії до досліджень педагогічних наук, які найчастіше розуміються у двох вимірах: теорії виховання й методики виховання. Вони ставлять перед цим видом педагогіки її фундаментальні завдання: теоретичне окреслення її мети та вироблення рекомендацій для самої педагогіки². І хоч питання, які стосуються масової комунікації, можна обмежити завданнями соціальної педагогіки, вона однак може мати незалежний об'єкт дослідження, який послуговується багатьма конкретними сферами. Бо ж сприйнята таким чином сфера пов'язується з передачею конкретних цінностей, а це означає, що вона може успішно використовуватися для поширення певних світоглядів і обов'язкових у конкретному місці зразків виховання.

2. Аксіологічна система – людина як центр медіатрансляції

Зосереджуючись на вивченні медіапедагогіки, ми повинні окреслити її як певну аксіологічну систему. Щоб місія медіа мала сенс, потрібно сконцентрувати її навколо людини, для якої вони призначені. Застосування такого фільтра одразу відсилає нас до твердження, що одним із ключових критеріїв у погляді на суб'єкт медіапедагогіки в цьому контексті є антропоцентризм. Отож за такого аксіологічного апарату найважливішою точкою дотику є конкретна людина як із боку того, хто здійснює радіомовлення, так і з боку слухача. Тому можемо звернутися до напрямку, накресленого одним із її визначень: "Педагогіка мас-медіа – це передовсім педагогіка, що стосується людини, яка в потужній машині засобів масової комунікації створює й отримує відповідний зміст, є його розпорядником (імовірно цензором) і реципієнтом. (...) Це педагогіка живої людини. І хоч ця наука безпосередньо цікавиться функціонуванням

¹ Por. Prauzner T., *Mass media w ujęciu pedagogicznym*, [w:] „Technika – Informatyka – Edukacja: teoretyczne i praktyczne podstawy edukacji informatycznej”, 8/2007, s. 111.

² Por. Lepa A., *Pedagogika mass mediów*, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1998, s. 30.

медіа та змістом, оприлюдненим за їхнім посередництвом, – однак здійснює це завжди з огляду на людину, яка є їх користувачем і, контактуючи з ними, повинна реалізувати певний ідеал, який на даний момент є обов'язковим у системі виховання"³.

Із цього випливає, що сутністю медіапедагогіки є відсилання до певного виховного ідеалу. Однак ідеалів, безсумнівно, багато, отож із певністю потрібно опертися на засади якогось окресленого світогляду, репрезентованого батьками, родиною чи ширшою громадськістю, у якій конкретна людина, зокрема в дитячому і юнацькому віці, готується до дорослого життя.

Отож якщо педагогіка є наукою, яка відсилає до людини, вона теж повинна порушувати всі проблеми, пов'язані з її вихованням. І хоч вона цікавиться, звичайно, як способом функціонування медіа, так і змістом, який завдяки ним поширюється, все ж найважливішим є антропологічний аспект, який у цьому випадку є аналізом процесу цілісного особистісного розвитку людини через її активність у сфері медіа⁴. Звідси також у педагогіці мас-медіа необхідним є врахування реалістичної концепції людини. Бо ж формування тривалих виховних основ як серед користувачів медіа, так і серед тих, хто надає ці послуги, буде залежати від поглибленої рефлексії над людиною, метою її життя, прийнятою нею системою цінностей і об'єктивної істини про неї⁵.

3. Задоволення потреби в інформації

Одним із найбільш важливих викликів в освіті є задоволення потреби в інформації. Ідеться передовсім про орієнтування в глобальних проблемах сучасного світу⁶. Одним із дуже важливих освітніх викликів є задоволення потреби в інформації. Бо ж ми є свідками своєрідного виду глобалізації інформації, а також її блискавичного обігу у світовому вимірі. Достатньо хвилин, щоб важливі політичні чи суспільні пертурбації, природні катастрофи чи акти насильства потрапили на головні сторінки всіх медіа на всіх географічних широтах.

Однак що робити, щоб у цьому глобальному інформаційному обігу здійснювати свідомий відбір подій, які є не стільки медійною сенсацією, скільки передачею певних цінностей і справжніх світових проблем? Виявляється, що відповідь непроста, бо попри розвинені технології доступ до достовірної інформації все ще є проблемою: "Не вистачає достовірної інформації щодо проблем недоїдання, боротьби з голодом та здобутків у

³ Dz. cyt., s. 31.

⁴ Por. Sarzała D., *Przekaz medialny jako problem pedagogiczny*. [w:] Siemieniecki B. (red.), *Manipulacja – media – edukacja*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007, s. 243

⁵ Por. dz. cyt., s. 244.

⁶ Por. Gajda J., *Media w edukacji*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2002, s. 67.

цій сфері деяких країн третього світу; про нові місця на карті, якими позначено території, де люди голодують; про обшир і сутність кризи; про безробіття і боротьбу з ним; про причини, механізми й розмах корупції, зростання злочинності, безкарності економічних афер"⁷.

Але до глобальних освітніх проблем належить також виховання заради миру, пізнання інших народів, вироблення усвідомлення їхньої відмінності, формування поваги й толерантності до інших систем цінностей, а також правильне розуміння іншості й культурної самоідентифікації. До таких проблем належить також формування певних зразків любові й відкриття людиною сенсу життя⁸.

Щоб представлений процес отримання інформації був успішним і правильно спрямованим із погляду цінностей, потрібно відповідно підготувати реципієнта, зокрема молодого, до використання й розуміння поширених нині скрізь засобів масової інформації. Здається, що в сучасній ері домінування електронних медіа перше місце займає комп'ютер і те, що загалом можна окреслити терміном e-media. Сьогодні використання медіа в навчанні найчастіше спрямоване на використання потенціалу комп'ютерних програм і численної наукової відеопідтримки. Тому переважає візуальне навчання, яке використовує екран телевізора чи комп'ютера як головний пристрій.

4. Медіаосвіта

Тож що таке медіаосвіта? Цей термін окреслює так звані медіакомпетенції, чи навички критичного перегляду. Така компетенція – це вміння аналізувати й оцінювати повідомлення і здійснювати різні види спілкування⁹. Ідеться про формування навичок свідомого використання різноманітних засобів масової комунікації, що сприятиме критичній їх оцінці й адекватному відбору.

Це поняття включає також широке значення навчання у сфері медіа, що ставить за мету "розуміння їхньої природи і впливу та раціонального й ефективного їх використання в навчальних і виховних ситуаціях"¹⁰. Отож ідеться про навчальний процес, який дозволить отримати необхідні знання на предмет медіа як засобу комунікації і розвитку людини, тобто їх функціонування, впливу та вміння ними послуговуватися.

Поширений розвиток засобів масової комунікації спричинився однак до появи численних і неусвідомлених раніше загроз. Тут ідеться зокрема про

⁷ Тамże.

⁸ Por. dz. cyt., s. 68–69.

⁹ Por. Lemish D., *Dzieci i telewizja. Perspektywa globalna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007, s. 180.

¹⁰ Strykowski W., *Pedagogika i edukacja medialna w społeczeństwie informacyjnym*, [w:] Juszczak S. (red.), *Edukacja medialna w społeczeństwie informacyjnym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002, s. 18.

"бруталізацію суспільного життя, зменшення вразливості людей, маніпулювання інформацією, поширення дезінформації, зниження рівня знань, відкидання авторитетів, формування агресії, відмову від християнських цінностей, експерименти з людською підсвідомістю, руйнування зв'язків між людьми, уніфікацію суспільного життя, сексуальні депривації, поширення цивілізації смерті"¹¹. Без сумніву, ці процеси, започатковані розвитком кіно й телебачення, набули особливої ваги через необмежене й переважно неконтрольоване переймання згаданих проблем у мережі Інтернет, а в результаті – вільний доступ до них кожного, особливо дітей і молоді, які перебувають у процесі формування психіки й системи цінностей.

Цілі медіаосвіти, очевидно, можна згрупувати в три напрямки підготовки: до критичного сприйняття медіа як засобів передачі інформації і формування ставлення та системи цінностей, до використання медіа як пристрою для роботи та до раціонального використання їх як інструментів відпочинку й розваги¹².

5. Католицька церква і медіа

Як конкретний приклад, наведемо в цьому опрацюванні мовлення Ватиканського радіо, звичайно, надаючи уваги специфіці цього мовлення, яке виконує функцію голосу Папи й Католицької церкви у світі. Отож зосередимося на християнських цінностях, які великою мірою формують програмові напрямки усіх так званих конфесійних медіа.

Як говорить Марек Соколовський, католицька церква "має принципово позитивне ставлення щодо медіа, хоч визнає серйозні помилки й надуживання в цьому напрямку, коли вона використовувала, наприклад, суто цензорські настанови"¹³. Сьогодні церква сама дуже активно використовує медіа, створює їх і формує свого роду медіальну політику. Це стосується як традиційних медіа, як-от преса, радіо чи телебачення, так і різноманітних електронних медіа й соціальних порталів.

Церква використовує їх і як засіб євангелізації, катехізації та освіти, яка стосується істин віри. Про це нагадує документ, опублікований Папською Радою з питань Засобів Масової Інформації у ювілейному 2000 році, у якій поміж іншим читаємо: "Нині кожен потребує певної постійної форми медіаосвіти, яка полягає у власному навчанні, участі в організованих курсах чи в одному й іншому водночас. Така освіта не тільки дозволяє

¹¹ Dz. cyt., s. 19.

¹² Тамże.

¹³ Sokołowski M., *Kościół katolicki wobec mediów i Internetu*, [w:] Tanaś M. (red.), *Pedagogika @ środki informatyczne i media*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP – Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Warszawa – Kraków 2004, s. 151.

знайомитися з техніками, які використовують медіа, а й допомагає людям засвоювати норми гарного смаку і формулювати правильні моральні оцінки, що є одним із аспектів формування совісті"¹⁴.

У цьому контексті важливу роль виконують також папські медіа, зокрема Ватиканське радіо, яке до 2016 року існувало як самостійна одиниця. Із 1 січня 2017 року воно увійшло до складу більшого консорціуму під керівництвом Секретаріату з питань комунікації¹⁵. Саме організація з назвою "Радіо Ватикану" 87 років була основною рушійною силою медіа Апостольської Столиці й залишалася безсумнівним авторитетом у межах передачі інформації з Ватикану до Уселенської Церкви, а також сталої формації вірян у кожному культурному й етнічному колі. Ця формація й освіта в межах аналізу й інтерпретації євангельських законів завжди мала опертя значною мірою на папське навчання, проповіді наступників св. Петра, коментування їхніх виступів, публікації та офіційні документи Церкви.

Незважаючи на розвиток візуальних засобів масової інформації, а згодом і електронних медіа, саме радіо залишалося найважливішим засобом інформації Ватикану і формації вірян. Чому так відбувалося? Щоб з'ясувати це та порушити питання педагогічного виміру радіо, потрібно звернути увагу на його основну характеристику.

6. Специфіка радіомовлення

У сучасному світі, налаштованому найперше на використання зображення (телебачення, Інтернет), може видатися, що радіо як засіб медіамовлення залишається другорядною формою. Однак це на перший погляд. На противагу медіа, які спрямовані на вплив через зображення, радіо, не змушуючи до візуальної концентрації, теж може пасивно впливати на людину, що є його важливою перевагою.

Головна мета радіо – це інформування, коментування і забезпечення розваги¹⁶. Пасивно супроводжуючи осіб, які виконують інші справи, наприклад, перебувають за кермом, прибирають, готують страви чи просто відпочивають, не перешкоджаючи основній діяльності, воно може

¹⁴ *Today everybody needs some form of continuing media education, whether by personal study or participation in an organized program or both. More than just teaching about techniques, media education helps people form standards of good taste and truthful moral judgment, an aspect of conscience formation*; Pontifical Council for Social Communication, *Ethics in communication*, 4.06.2000, p. 25, [w:]

http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_20000530_ethics-communications_en.html (dostęp 25.03.2018); [tłum. polskie za:]

<http://www.nonpossumus.pl/encykliki/PRSSP/ewssp/IV.php> (dostęp 25.03.2018).

¹⁵ Por. Geśiak L., *Reform of the Vatican media, a difficult search for a new path*, [w:] „The Person and the Challenges”, 2 (2017), s. 15.

¹⁶ Por. Lepa A., dz. cyt., s. 75.

передавати конкретний зміст чи просто робити приємним виконання інших занять. У такій перспективі не радіоаудіція визначає їх межі, початок і кінець, а та інша діяльність, яка відбувається водночас зі слуханням радіо.

Радіо використовує звук: слово і музику. Отож є також місцем, де говорять про мистецтво, силу почуттів чи формують певні настрої. Досвід показує, що з огляду на згадувану раніше пасивність радіомовлення, ми радше слухаємо такі станції і програми, які ідентифікуються з нашими поглядами й зацікавленням. А отже, найчастіше радіо зміцнює погляди, що вже існують, думки й позиції слухача¹⁷.

Можна абсолютно впевнено стверджувати, що саме слухання радіо в сучасних школах уже є рідкісним. Але надзвичайно важливо, що в наш час радіо можна слухати й за допомогою комп'ютера та переносних мобільних пристроїв, як-от смартфони й планшети. Мобільний телефон став гаджетом щоденного вжитку і "є найбільш досконалим зразком конвергенції медіа, тобто взаємопов'язаності й переплетення телекомунікаційних, інформаційних та аудіовізуальних мереж"¹⁸. Отож уся гама дійсних інтернет-послуг, як-от *www* месенджери, сприяють комунікації між надавачем радіопослуг і користувачем його програм¹⁹.

На ці нові форми отримання радіоінформації налаштовані зараз майже всі радіостанції, які колись базувалися тільки на трансляції своїх програм у радіоефірі. Для багатьох із них трансляція через інтернет є найважливішим напрямком дальшого розвитку, тим більше що молоде покоління, яке виховане на використанні мобільних пристроїв майже у всіх сферах життя, часто взагалі не використовує типових радіоприймачів: як тих, що існують у традиційних аналогових системах, так і тих, що використовують доступні зараз цифрові платформи. Однак завдяки використанню нових телеінформаційних технологій з'явився цілий ряд радіостанцій, які ніколи не використовували антену. Ідеться про так зване інтернет-радіо, яке дає можливість для створення аматорських радіостанцій, що дозволяють школам та іншим освітньо-виховним установам реалізувати поставлену мету навчання і виховання²⁰.

Педагог і медіазнавець, єпископ Адам Лепа²¹, уже кільканадцять років тому розгортаючи педагогічну рефлексію над темою радіо, вказав у цьому

¹⁷ Por. dz. cyt., s. 76.

¹⁸ Huk T., *Media w wychowaniu, dydaktyce oraz zarządzaniu informacją edukacyjną szkoły*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2011, s. 25.

¹⁹ Por. dz. cyt., s. 109.

²⁰ Por. dz. cyt., s. 111.

²¹ Bp Adam Lepa jest biskupem pomocniczym seniorem Archidiecezji Łódzkiej, doktor pedagogiki, medioznawca, członek Rady ds. Środków Społecznego Przekazu Konferencji Episkopatu Polski.

контексті на п'ять принципових пунктів²². Перший із них стосується "усеprisутності" радіо. Часто чуємо його в засобах комунікації, магазинах чи залах очікування. Нові медіа через інтернет-доступ до радіостанцій майже з кожного комп'ютера чи смартфона роблять його справді присутнім і доступним фактично скрізь. "Отож можна говорити про специфічну радіофоносферу, яка має вплив на процес виховання в певному середовищі"²³. Другим є виховна роль радіо, яке дає велику можливість особистісного розвитку слухача. Третій – це розуміння, що радіо є носієм комунікації між людьми. Прикладом є краща соціальна інтеграція дітей із вадами зору, ніж із вадами слуху. Ті, що погано чують, мають також труднощі з читанням і з правильним розумінням тексту²⁴. Четвертий чинник – це використання радіо для політичної пропаганди і впливів, які формують суспільну позицію. Отож молоді люди можуть підлягати впливові офіційного ідеологічного тиску. Останній чинник – це можливість використання радіо в євангелізаційній діяльності Католицької Церкви. Незалежно від розвитку нових технологій, світової інвазії Інтернету і мобільних пристроїв, деякі території земної кулі, зокрема найбідніша частина Африки й Азії, усе ще залишаються під домінуючим впливом традиційного радіо як найдешевшого і широко доступного засобу переказу інформації.

Отож радіо має особливе значення в тих куточках Землі, де нові технології все ще малодоступні, а також там, де невирішеною залишається проблема безграмотності. Незалежно від знань слухача, звукові подразники для нього є зрозумілими й читабельними. Послугування новими технологіями, попри застосування великої кількості графічних знаків і символів, вимагає ж бо знання письма (надсилання sms, введення інтернет-адрес чи заголовків у пошуковій системі). Отож "характерною рисою радіо як засобу масової інформації є його плюралістичний уніформізм"²⁵.

7. Освітній аспект діяльності Ватиканського радіо

Як було зазначено раніше, освітній вимір Ватиканського радіо багато років був зосереджений на утриманні двох напрямків: докладної інформації про події Католицької Церкви та духовної формації вірян. Це зазначено в Статуті Ватиканського радіо, підписаному Державним секретарем Святого Престолу і Ватикану, кардиналом Анджело Содано 1 вересня 1995 р. Основною місією радіо було вільне, автентичне й

²² Por. Lepa A., dz. cyt., ss. 77-79.

²³ Dz. cyt., s. 77.

²⁴ Por. Debesse M., *Psychologiczne i wychowawcze problemy słuchania radia*, [w:] Wojnar I., *Wychowanie przez sztukę*, PZWS, Warszawa 1965, s. 318 nn.; cyt. za Lepa A., dz. cyt., s. 78.

²⁵ Gajda J., dz. cyt., s. 97.

успішне мовлення християнського послання та поєднання центрального місця Католицької Церкви з різними країнами світу. У документі виокремлено чотири найважливіші шляхи реалізації цієї мети. Перший – поширення голосу і повчання Біскупа Риму; другий – інформування про діяльність Столиці Апостолів; третя – висвітлення життя католиків у світі; нарешті, четвертий – аналіз і оцінка актуальних проблем у світлі магістеріум Церкви при одночасному звертанні постійної уваги на знаки епох²⁶.

Особливим виміром папського радіомовлення є універсальність сказаного. Від самого початку існування збільшувалася кількість мовних секцій, щоб дійти до якнайбільшої кількості слухачів, що зробило станцію однією з найбільш багатокультурних і багатомовних радіостанцій у світі. Інформаційні, публіцистичні та освітні програми й далі готуються понад 40 мовами. Заслугове на увагу величезна кількість станцій у всьому світі, які регулярно ретранслюють програми Ватиканського радіо на своїх хвилях. Понад тисяча з них має підписані відповідні умови про ретрансляцію і відповідні ліцензії, які дають на це право²⁷. Справляє також враження перелік країн, які регулярно транслюють програми Ватиканського радіо на підставі договорів про ретрансляцію. Однак ця кількість повинна бути розширена з урахуванням багатьох станцій, які здійснюють таку ретрансляцію без відповідних угод із Ватиканом. Це, поміж іншим, пов'язано з фактом, що в деяких країнах підписання таких договорів є неможливим із політичних чи ідейних причин²⁸.

Надзвичайно важливим видається вказати на вимір місії мовлення. У багатьох країнах світу, зокрема там, де найновіші технології так само

²⁶ Por. *Statuto della Radio Vaticana*, Tipografia Vaticana, Città del Vaticano 1995, s.

²⁷ Według opublikowanych danych z 2010 r. audycje Radia Watykańskiego były emitowane do następujących krajów (lista sporządzona z podziałem na kontynenty): Europa – Albania, Austria, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Litwa, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rosja, Rumunia, Serbia, Słowacja, Słowenia, Szwajcaria, Ukraina, Węgry, Włochy; Afryka – Angola, Benin, Burkina Faso, Czad, Demokratyczna Republika Konga, Gabon, Gwinea Bissau, Kamerun, Kenia, Kongo, Madagaskar, Mali, Mozambik, Namibia, Republika Południowej Afryki, Republika Środkowoafrykańska, Republika Zielonego Przylądka, Reunion, Senegal, Sudan, Togo, Uganda, Wybrzeże Kości Słoniowej, Zambia; Ameryka Południowa i Środkowa – Argentyna, Boliwia, Brazylia, Chile, Dominikana, Ekwador, Gwatemala, Haiti, Honduras, Kolumbia, Kostaryka, Nikaragua, Panama, Paragwaj, Peru, Portoryko, Salwador, Trynidad i Tobago, Urugwaj, Wenezuela; Ameryka Północna – Kanada, Meksyk, USA; Azja i Oceania: Australia, Filipiny, Japonia, Liban, Papua-Nowa Gwinea, Polinezja Francuska; por. Bea F., De Carolis A., *Ottant'anni della radio del Papa*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2011, t. II, s. 314.

²⁸ Woźny A., *Radio drogi. Papieska stacja wobec Polski stanu wojennego*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2011, s. 51.

малодоступні, радіо виконує функцію виховання й катехізису. У місцях, де немає відповідної дидактичної допомоги щодо здійснення регулярної катехізації, саме аудіції, які надходять просто з Ватикану на коротких хвилях чи ретрансльовані через місцеві радіостанції, часто були єдиним щоденним і регулярним контактом багатьох людей із Церквою, а водночас і школою передавання віри й принципів християнського життя.

Отож немає жодних сумнівів, що папське радіомовлення з огляду на свій універсальний характер формувало релігійну свідомість вірян Католицької Церкви. Зосереджене на служінні людині, воно ставило її потреби в центр своєї діяльності. Універсальність, полікультурність, багатомовність сказаного та застосування найновіших технологій сприяло тому, що папське повчання десятиліттями вільно могло сягати найдалших закутків земної кулі, навчаючи й пояснюючи істини віри та правила християнського життя. Радіо вказувало також на ряд аксіологічних критеріїв, які надзвичайно важливі у щоденному виборі, який доводиться здійснювати людям. Ці критерії, звичайно, поставали з прийнятої системи цінностей, основаних на Євангелії, але й із досвіду і свідчень людей, які живуть на різних кінцях світу і часто страждають від переслідування за погляди й віросповідання. Радіо зміцнювало християнський дух, позицію відкритості до діалогу між релігіями, екуменізм, повагу до прав людини та охорону живого. Можна припустити твердження, що близько 100 років, проголошуючи принципи віри й основи Євангелії, воно виховувало цілі покоління у всьому світі, навчаючи жити в мирі, братерстві й любові.

Список використаних джерел та літератури

1. Debesse Maurice, Psychologiczne i wychowawcze problemy słuchania radia, [w:] Wojnar Irena, Wychowanie przez sztukę, PZWS, Warszawa 1965, ss. 317–330.
2. Bea Fernando, De Carolis Alessandro, Ottant'anni della radio del Papa, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2011.
3. Gajda Janusz, Media w edukacji, Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków 2002.
4. Gęsiak Leszek, Reform of the Vatican media, a difficult search for a new path, [w:] "The Person and the Challenges", 2 (2017), ss. 5–22.
5. Huk Tomasz, Media w wychowaniu, dydaktyce oraz zarządzaniu informacją edukacyjną szkoły, Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków 2011.
6. Lemish Dafna, Dzieci i telewizja. Perspektywa globalna, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007.
7. Lepa Adam, Pedagogika mass mediów, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1998.
8. Pontifical Council for Social Communication, Ethics in communication, 4.06.2000, p. 25, [w:] http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_20000530_ethics-communications_en.html (dostęp 25.03.2018); [tłum.

- polskie za:] <http://www.nonpossumus.pl/encykliki/PRSSP/ewssp/IV.php> (dostęp 25.03.2018).
9. Prauzner Tomasz, Mass media w ujęciu pedagogicznym, [w:] "Technika – Informatyka – Edukacja: teoretyczne i praktyczne podstawy edukacji informatycznej", 8/2007, ss. 108–112.
 10. Sarzała Dariusz, Przekaz medialny jako problem pedagogiczny. [w:] Siemieniecki Bronisław (red.), Manipulacja – media – edukacja, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007, ss. 233–245.
 11. Sokołowski Marek, Kościół katolicki wobec mediów i Internetu, [w:] Tanaś Maciej (red.), Pedagogika @ środki informatyczne i media, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP – Oficyna Wydawnicza "Impuls", Warszawa – Kraków 2004, ss. 145–156.
 12. Statuto della Radio Vaticana, Tipografia Vaticana, Città del Vaticano 1995.
 13. Strykowski Waclaw, Pedagogika i edukacja medialna w społeczeństwie informacyjnym, [w:] Juszczak Stanisław (red.), Edukacja medialna w społeczeństwie informacyjnym, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002, ss. 13–24.
 14. Woźny Aleksander, Radio drogi. Papieska stacja wobec Polski stanu wojennego, Wydawnictwo WAM, Kraków 2011.

Leszek Gęsiak. Edukacyjny wymiar funkcjonowania mediów. Przykład Radia Watykańskiego.

Opracowanie podejmuje próbę analizy problematyki mediów w perspektywie edukacyjnej. Wskazuje ona na dwa główne obszary: pedagogikę mediów, której zadaniem jest formowanie człowieka do świadomego korzystania ze środków społecznego przekazu, oraz medialną edukację, która uczy posługiwania się nimi w codziennym życiu. Ważne jest jednak osadzenie tych obszarów w określonym systemie aksjologicznym. By misja mediów miała sens, trzeba skoncentrować ją wokół człowieka, a zatem głównym kryterium jest antropocentryzm. Skoro jednak w centrum działalności medialnej ma być człowiek, to kluczowym wyzwaniem edukacyjnym będzie zaspokojenie jego potrzeby informacji. W niniejszym opracowaniu przykładem jest Radio Watykańskie, czyli rozgłośnia pełniąca rolę głosu Papieża i Kościoła katolickiego w świecie.

Słowa kluczowe: edukacja, informacja, media, Radio Watykańskie, wartości.

Leszek Gęsiak. Vatican Radio as an Example of the Educational Dimension of Mass Media.

The study attempts to analyse mass media issues from the educational perspective. It points two main areas: mass media pedagogy, where the main task is to form a man for the conscious use of mass media, and media education, which teaches how to use them in everyday life. It is important, however, to put these areas in a specific system of values. In order to fulfil their mission, mass media should be concentrated on the human being. Therefore the primary criterion is anthropocentrism. However, if a man is at the centre of media activities, the main educational challenge is to give him relevant information. In this study, Vatican Radio is used as an example. The mission of this radio station is to be a voice of the Pope and the Catholic Church in the world.

Key words: education, information, media, Vatican Radio, values.